

Welkom

Zingen: Voor het licht (VL 569)

Inleiding

Dit is een viering zoals jullie die nog niet eerder hebben meegemaakt: een echte tweedehandsviering.

De viering is namelijk voor een flink gedeelte al gehouden op 25 oktober van het vorig jaar.

Dat zit zó: Toen die viering al helemaal voorbereid was trokken Anje en Einar zich terug vanwege de sterke toename van het aantal coronabesmettingen. De viering is toen wel doorgegaan, maar zonder de overweging van Anje. Die is niet voorgelezen, omdat die heel persoonlijk was.

Vandaag proberen we het opnieuw. Met bijna dezelfde liedjes, dezelfde teksten en nu wel met de overweging van Anje.

Het jaarthema van vorig jaar was het gedicht 'Je bent zo mooi anders', van Hans Andreüs. In dat kader hebben we aandacht besteed aan het andere in mensen. Vandaag zijn dat mensen met een beperking.

Het gaat, volgens de website van de rijksoverheid, om zo'n 2 miljoen mensen in Nederland. Ze zijn slechtziend, blind of doof, hebben psychische problemen, een lichamelijke of verstandelijke beperking.

Twee miljoen mensen in Nederland, dat is een op negen. Een van elke negen mensen heeft een beperking.

Hoe gaan mensen om met hun beperking, hoe gaan wij om met hen, en hoe ervaren zij dat?

Daarover gaat het in deze viering.

Einar en ik kennen niet zoveel mensen met een beperking, Anje des te meer. Anje heeft haar hele werkzame leven voornamelijk gewerkt met mensen met een verstandelijke beperking, ze heeft een neef met een verstandelijke beperking en zelf is ze beperkt in haar gehoor.

Vandaag is het ook eerste advent. We denken aan de komst van het kind dat zó anders was dat hij zijn leven eindigde aan het kruis, dat kind dat zo mooi anders was dat het door zijn dood heen nog steeds mensen aanzet tot verandering.

Zingen: Wie zijn leven (2) (VL 441)

Lezingen over schapen, herders en een steen

Matt 18: 12-14

Wat denken jullie? Als iemand honderd schapen bezit en een daarvan dwaalt af, zal hij er dan niet negenennegentig in de bergen achterlaten en op weg gaan om het afgedwaalde dier te zoeken?

Als het hem lukt het te vinden, dan zal hij zich, dat verzeker ik jullie, over dat ene meer verheugen dan over de negenennegentig andere die niet afgedwaald waren.

Zo is het ook bij jullie Vader in de hemel: hij wil niet dat een van geringe verloren gaat.

Joh 10: 11-15

Ik ben de goede herder. Een goede herder geeft zijn leven voor de schapen.

Een huurling, iemand die geen herder is, en die niet de eigenaar van de schapen is, laat de schapen in de steek en slaat op de vlucht zodra hij een wolf ziet aankomen. De wolf valt de kudde aan en jaagt de schapen uiteen; de man is een huurling en de schapen kunnen hem niets schelen.

Ik ben de goede herder. Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen mij, zoals de Vader mij kent en ik de Vader ken. Ik geef mijn leven voor de schapen.

Ps 118: 22-23

De steen die de bouwers afkeurden is een hoeksteen geworden.

Dit is het werk van de HEER, een wonder in onze ogen.

Zingen: Psalm van David (VL 344)

Omgaan met een beperking

Je bent zo mooi anders dan ik,
natuurlijk niet meer of minder
maar zo mooi anders,

ik zou je nooit anders dan anders willen.

Meer dan 40 jaar heb ik bij SPD/MEE gewerkt. Een organisatie voor ambulante hulpverlening aan mensen met een beperking. Voornamelijk een verstandelijke beperking. Op mijn werkkamer hing de poster met het gedicht "Je bent zo mooi anders". Dat gedicht riep veel op bij de collega's en bij mij. Want wij betrokken het op de mensen met wie wij te maken hadden, de mensen met een beperking en hun verwanten. Hoe keken wij nou eigenlijk tegen hen aan?

Voordat ik begon te werken was ik al bekend met mensen met een beperking. Ik had een neef, 3 jaar ouder dan ik, die ernstig verstandelijk beperkt was. Hij praatte niet en kon niet naar school. Naast ons woonde een jongen, net zo oud als ik, die ook niet kon praten en niet naar school ging vanwege zijn verstandelijke beperking. Op de lagere school zat ik 3 jaar met 5 kinderen in de klas die verstandelijk beperkt waren omdat er geen speciaal basisonderwijs voor deze kinderen was. Daarnaast had ik een tante die op haar 13de volledig blind was geworden. Deze mensen hoorden bij mijn leven.

Mijn tante die blind was, kwam een aantal keren per jaar bij ons logeren. Zij was hoofd van de huishouding in een instituut voor tbc patiënten en werkte daar tot haar 60ste. Een ongelofelijk leuke tante. Ze had humor, ze was belangstellend. Ze deed niet moeilijk over haar handicap. Althans niet tegenover ons, kinderen. Ze maakte er grapjes over. Ze had b.v. glazen ogen. Om de zoveel jaar moesten die vervangen worden. "Ik was zo uitgekeken op die blauwe ogen ik heb nu maar eens groene genomen" zei ze.

Op oudere leeftijd werd ze naast blind ook nog doof. Er was geen hoorapparaat dat daar iets aan kon verbeteren. Een gesprek voeren met haar was onmogelijk geworden. Ik ben toen met haar gaan corresponderen. Ik schreef een brief op de typemachine, stuurde die naar de blindenbibliotheek die hem omzette in braille en mijn tante volgde de omgekeerde weg.

In die brieven vertelde ze me voor het eerst hoe zij haar handicap beleefde. "ik heb mijn hele leven op mijn tenen moeten lopen" schreef ze. "Ik werd in eerste instantie gezien als een blinde en daar ook op afgerekend. Als ik een fout in mijn werk maakte, werd dat heel vaak toegeschreven aan mijn blindheid en werd gevraagd of het werk me niet te zwaar werd. Vaak had mijn fout helemaal niets met mijn blindheid te maken. Was ik iets b.v. vergeten. Nou daar hoeft je niet blind voor te zijn." Het niet gezien worden als persoon, dat had haar het meeste gekwetst.

Niet gezien worden. Hoe zit dat dan bij mijn neef, het buurtjongetje en die klasgenoten? Hoe keek ik naar hen als kind? Ze waren anders, heel anders, maar mooi anders? Ik vond ze bijzonder. Bijzonder omdat ze dingen deden die ik niet durfde. Mijn neefje klom moeiteloos het dak op als 8 jarige en zat dan tevreden op de nok de wereld te bekijken. Mijn oom en tante stonden doodsangsten uit. En alleen met heel veel strijd kregen zij hem van het dak af. Spelen met hem was onmogelijk. Hij speelde naast je en niet met je.

Mijn buurjongen keek toe als wij buurkinderen aan het spelen waren en deed nooit mee. Hoogstens krijste hij onverstanebare klanken om ons in het spel aan te moedigen. Als wij dorst hadden gingen wij even naar huis. Hij niet. Hij had altijd een metalen beker bij zich. Daar plaste hij in en dronk het op. Mij leek dat niet lekkerder dan de thee die ik thuis kreeg maar ik vond het wel stoer dat hij dat deed.

En de klasgenoten? Ze hoorden bij de klas maar niemand speelden met hen want ze snaptten niets van de spelletjes laat staan van de spelregels. Ze werden dan ook door niemand gevraagd om b.v. op een verjaardag te komen. Anders dus. Maar mooi anders? En zou ik durven zeggen: ik zou je nooit anders dan anders willen? Ik ben daar heel ambivalent over.

Als het over mijn tante gaat, weet ik nu dat zij het zo verschrikkelijk graag anders gewild had. Haar handicaps hebben haar echter niet geknakt en hebben haar niet belemmerd om voor heel veel mensen veel te betekenen. Ze heeft enorm veel liefde verspreid in haar leven. Ik zou haar nooit anders dan anders gewild hebben. Maar zij? Zij wel.

En hoe zit dat met de verstandelijk beperkten? Dat ze vaak niet in de eerste plaats als mens gezien worden maar als gehandicapte roept vaak weerstand op.

Herman Verbeek betrapte zich er eens op dat hij hen niet serieus nam. Toen hij net priester was, moest hij in een instelling voor mensen met een verstandelijke handicap werken. Voor hem een hele nieuwe ervaring. Een van zijn taken was om de mis op te dragen voor bewoners en de nonnen, die het internaat leidden en de groepsleiding. Hij had er over nagedacht hoe hij dat zou doen. Hij was er van overtuigd dat die gehandicapten niets begrepen van het mysterie van de eucharistie en hij besloot dat hij hen de hostie niet zou uitreiken. Zo gezegd zo gedaan. Toen hij de nonnen en groepsleiding de hostie had uitgereikt, draaide hij zich om om naar het altaar te gaan.

Opeens hoorde hij achter zich roepen: "he, klootzak, krijgen wij niks?"

"Ik realiseerde me toen", zei Herman, "dat ik het was die dat mysterie van brood en wijn niet begreep. Ik sloot mensen uit."

Regelmatig heb ik in mijn werkperiode voorlichting gegeven over het hebben van een licht verstandelijk handicap bij b.v. reclassering, artsen en jeugdzorg. Ik nam dan altijd een klant mee. Want wie kan beter vertellen wat het hebben van een beperking inhoudt dan zij zelf? Altijd werd er door hen gezegd: jullie luisteren niet naar ons, jullie praten nooit met ons maar over ons, jullie zeggen wat wij moeten doen en jullie gebruiken veel te veel moeilijke woorden. Oftewel: wij worden niet gezien in wie wij zijn.

Dat roept bij hen verzet en soms agressie op. Ook zij willen bij die samenleving horen waarin voor hen helaas steeds minder plek is. Minder plek omdat de samenleving steeds ingewikkelder wordt, je voor elke baan, hoe simpel ook, een diploma of getuigschrift moet hebben. En wat doe je om er bij te horen? Even kort door de bocht.

De jongens hangen op straat en worden meegetrokken de criminaliteit in. Ze laten zich gebruiken door b.v. op de uitkijk te staan als er een kraak gezet wordt. Zij worden opgepakt.

Jongeren met een licht verstandelijke handicap zijn oververtegenwoordigd in jeugdgevangenis.

En de meiden zijn een heel gemakkelijke prooi voor loverboys. Eindelijk iemand die lief voor je is, die je waardeert, die je ziet staan. Mooi anders maar je komt er mooi mee in de problemen.

En dan die mensen met een ernstig verstandelijke beperking. Zij die niet zelfstandig kunnen wonen en soms 24 uren zorg nodig hebben.

Zij zijn wel heel erg anders.

Kester, de 30-jarige zoon van mijn broer, is heel ernstig verstandelijk beperkt. Hij heeft het verstandelijke niveau van een peuter, heeft ernstige gedragsproblemen. Hij woont in een internaat waar ze hun handen vol aan hem hebben. Hij loopt weg, is dwangmatig en slaat de groepsleiding als hij om onduidelijke redenen in paniek raakt.

Wat hij in het leven leuk vindt, is fietsen, naar muziek luisteren, dansen, wandelen, filmpjes kijken en ijs eten. Werken vindt hij een zeer overschatte bezigheid. Hij geeft de samenleving niets maar kost alleen maar handen vol geld. En met hem 10 duizenden anderen.

Deze groep is verbannen naar de rand van de samenleving zodat zo min mogelijk mensen er last van hebben. Als ze naast je wonen zakt immers de waarde van je huis.

Als mijn neef bij mij komt logeren en we door Scheveningen wandelen worden we vaak na gekeken. Hij voelt dat. Net als dat hij voelt als hij genegeerd wordt. Hij trekt me dan aan mijn mouw en wil doorlopen.

Hij begon een keer op de boulevard te schreeuwen van plezier toen hij muziek hoorde en ging er ook nog bij dansen. Een echtpaar stond hem met open mond aan te staren. Hij zag het, keek ze strak aan en riep "soepkip".

Het echtpaar draaide zich beschaamd om en vertrok, Kester danste tevreden verder. Volop

genietend van de zon en de muziek. En ik genoot van hem. Wat een gave om van zulke kleine dingen te kunnen genieten.

Anders. Heel anders. Mooi anders? Hadden wij hem en al die anderen anders gewild? Ja, natuurlijk hadden wij heel graag gewild dat mijn neef geen beperking had. En alle andere ouders en familie met ons. Een enkele uitzondering daar gelaten. Een beetje minder anders zou al heel mooi geweest zijn. Wij kunnen echter niets veranderen aan dat anders zijn van al die mensen met een beperking.

Maar zou het ons kunnen veranderen? Ik denk van wel.

Maken zij ons niet bewust van de hardheid van de samenleving waarin we hen vaak ongewild en gedachteloos buiten sluiten? Van de nonchalance waarmee met elkaar omgaan? Ons ongeduld? Van het gemak waarmee we mensen afrekenen op wat ze verkeerd doen en niet benoemen van wat ze goed doen? Van het negeren van mensen die niet in onze bubbel passen? Van ons onvermogen om van kleine dingen te genieten?

Mensen met een beperking vragen ons, bewust en onbewust: Zie ons als mens en niet in eerste instantie als gehandicapte. Luister naar wat wij verbaal en non verbaal zeggen en handel daar naar. Maak die ontoegankelijke en vaak onbegrijpelijke wereld ook voor ons toegankelijk.

Ze doen een beroep op onze zachtheid, op ons mens zijn .

Als wij daar positief op zouden reageren, zou de wereld anders worden, mooi anders.

Moge het zo zijn.

Zingen: Wek mijn zachtheid weer (VL 742a)

De toren van Pisa

Een beperking, lichter of zwaarder, bepaalt altijd je leven. Maar hoe je die beperking je leven laat bepalen is heel verschillend. Marc de Hond, de oudste zoon van opiniepeiler Maurice de Hond, die op zijn 25e een dwarslaesie kreeg, sprak daarover in zijn theaterprogramma 'Scherven brengen geluk' . Later heeft hij van zijn verhaal een kinderboek gemaakt met als titel 'De fantastische scheve toren van Pisa'. Marc is vorig jaar overleden aan blaaskanker, nog maar 42 jaar oud.
(Het boekje is voorgelezen)

Zingen: Herschep ons hart (VL693)

Voorbeden

Tafelied: Tafel der armen (VL 868)

Breken en delen

Zingen: Onze Vader in de hemel (VL 849 / map 119)

Actie en informatie

Collecte voor Stichting Aarde-Werk

Zegen

Zegene ons de eeuwige,
die zijn schapen niet in de steek laat,
hen niet als een baksteen laat vallen,
die acht slaat op de geringen in de ogen van de mensen,
die zijn geest in ons blaast,
die ons de ogen opent voor wie naast ons is,
die ons op de weg zet naar de ander toe.
Amen

Zingen: Honderd bloemen (VL 754)